

SCENARIUSZ DLA NAUCZYCIELA

Jak zostać królem perkalu w Łodzi?

CELE OGÓLNE

- Kształtowanie umiejętności analizy tekstu, mapy i ilustracji.
- Kształtowanie umiejętności porządkowania informacji i stawiania pytań dotyczących przyczyn i skutków analizowanych wydarzeń historycznych.
- Wzbudzenie zainteresowania tematyką społeczną.
- Wzbudzenie zainteresowania historią lokalną.

CELE SZCZEGÓŁOWE

Cele poznawcze

- Uczeń zna historię rozwoju Łodzi jako miasta przemysłowego.
- Uczeń zna znaczenie przemysłu dla rozwoju miast.
- Uczeń zna podstawowe pojęcia związane z produkcją tekstylną i pracą w fabryce.
- Uczeń zna historię Ludwika Geyera i jego Białej Fabryki.

Cele kształtujące

- Uczeń potrafi używać terminu „nowoczesność” w kontekście historycznym.
- Uczeń potrafi wskazać znaczenie Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi dla Polski i regionu.
- Uczeń zna społeczne skutki rozwoju przemysłu.

Cele wychowawcze

- Uwrażliwienie na potrzebę poznawania przeszłości jako klucza do zrozumienia teraźniejszości.
- Uwrażliwienie na potrzebę ochrony zabytków kultury materialnej.

METODY PRACY

praca w grupie ♦ rozmowa nauczająca ♦ elementy wykładu ♦ praca ucznia pod kierunkiem nauczyciela

NARZĘDZIA

komputer i rzutnik

PRZEBIEG LEKCJI

4 min

Rekapitulacja wtórna

- ♦ Pokaż uczniom mapę Polski z podziałem na województwa. Poproś o wskazanie Łodzi. Zapytaj jakie to obecnie województwo. Poproś o wskazanie innych miast w okolicy Łodzi – małych i dużych. Zapytaj, jakie są odległości z Łodzi do Warszawy, Wrocławia, Gdańska, Krakowa.
- ♦ Pokaż uczniom **Tablicę 1** (silnik parowy i maszyny włókiennicze). Zapytaj, co to jest i do czego służy. Zbierz jak najwięcej różnych odpowiedzi. Następnie podaj właściwą odpowiedź i wprowadź uczniów w temat zajęć.

36 min

Lekcja właściwa

- ♦ Podziel uczniów na 4 grupy. Każdej grupie rozdaj charakterystykę jednej wstawy **Zadanie 1**. Poproś grupy o wykonanie zadania. Podsumuj zadanie.
- ♦ Uczniowie pozostają w grupach i wykonują **Zadanie 2**. Podsumuj zadanie i opowiedz uczniom o Łodzi przedprzemysłowej (rolniczej).
- ♦ Opowiedz uczniom o wyborze Łodzi na osadę przemysłową. Następnie uczniowie wykonują **Zadanie 3 i Zadanie 4**. Po jego wykonaniu zapytaj uczniów, co oznacza termin „ziemia obiecana”.
- ♦ Pokaż uczniom plan miasta oraz zdjęcie Fabryki **Tablica 2**. Wskaż na nim Białą Fabrykę. Zapytaj uczniów, przy jakiej ulicy się znajdowała. Zapytaj, dlaczego nazywano ją „białą”.
- ♦ Poproś uczniów o obejrzenie animacji (**Film – materiał do lekcji**) i wykonanie **Zadania 6**. Podsumuj zadanie.
- ♦ Uczniowie wykonują **Zadanie 7 i Zadanie 8**. Po podsumowaniu zadań, poproś uczniów o ocenę warunków życia robotników. Zwróć uwagę na aspekt pracy dzieci w fabrykach.
- ♦ Rozdaj uczniom **Zadanie 9**. Podsumuj zadanie. Podziel uczniów na dwie grupy i przeprowadź minidebatę. Zadaniem jednej grupy jest udowodnienie, że Geyer poprzez swoje działania rzeczywiście chciał pomagać robotnikom. Druga grupa stoi na stanowisku, że Geyer wykonywał tylko działania pozorne i ważna była dla mnie przede wszystkim praca robotników w fabryce.

4 min

Rekapitulacja pierwotna

- ♦ Poproś uczniów o wykonanie a następnie podsumuj **Zadanie 10**.

1 min

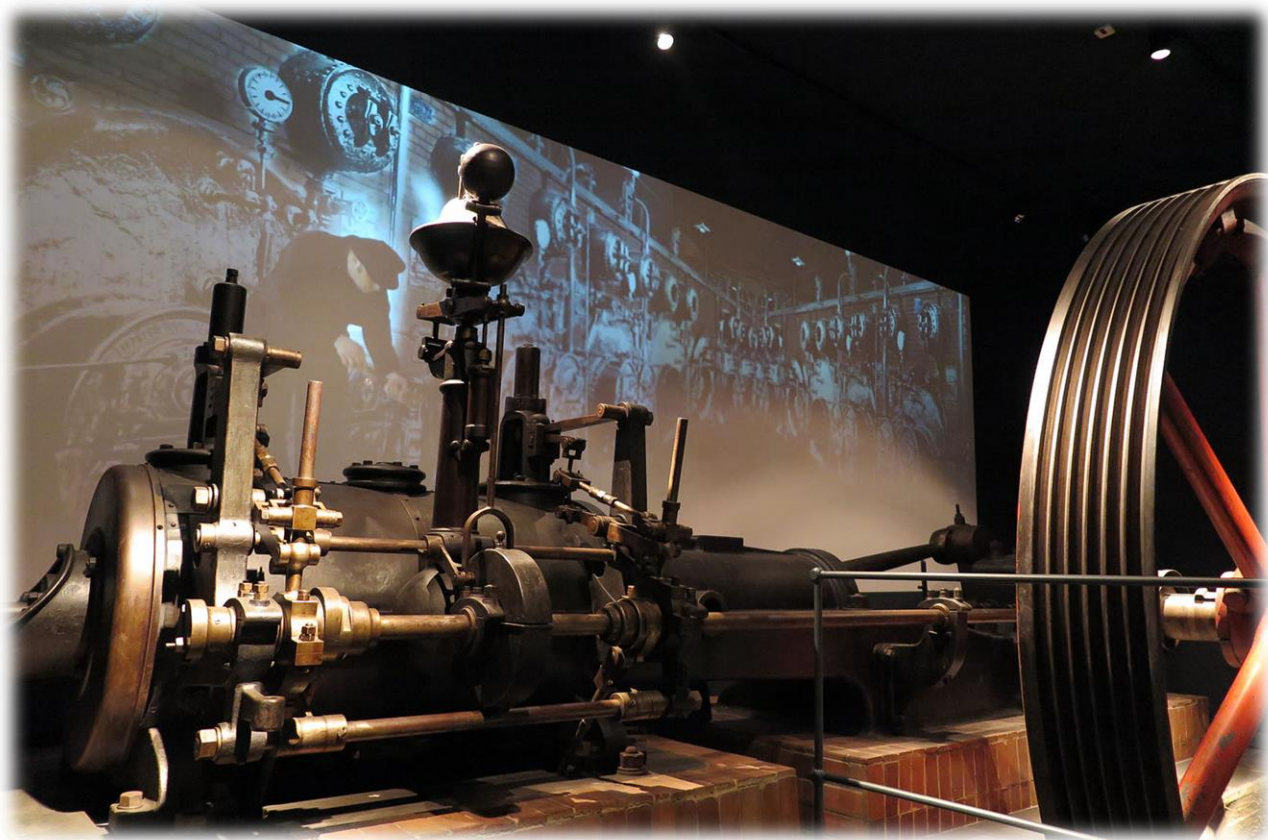
Zadanie domowe

- ♦ Czy wiesz, jacy inni znani przedsiębiorcy mieli swoje fabryki w Łodzi? Jakie budynki pozostały po ich działalności? Poszukaj informacji w Internecie.

Jak zostać królem perkalu w Łodzi?

Tablica 1

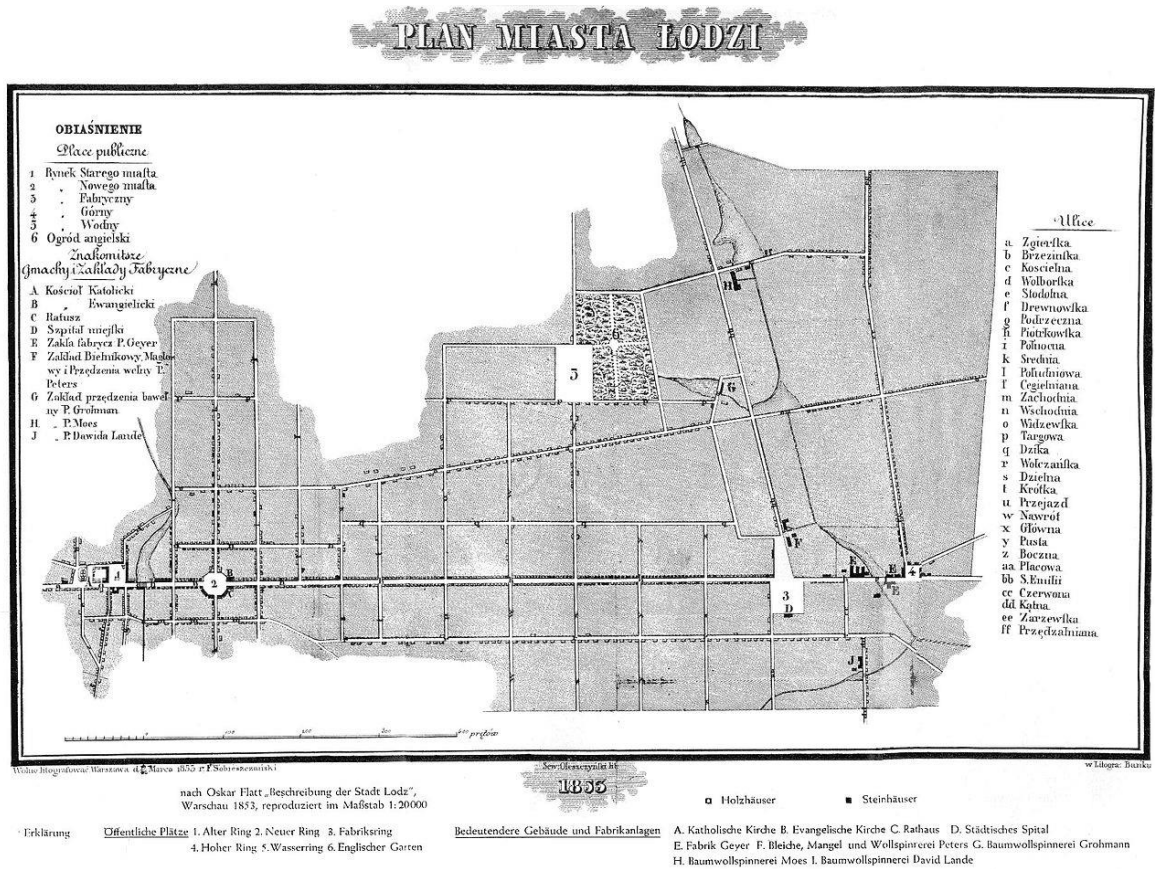
Fot. Muzeum Włókiennictwa w Łodzi

Jak zostać królem perkalu w Łodzi?

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”
Więcej na: www.historadlapolonii.pl / www.duch.edu.pl

Tablica 2

Jak zostać królem perkalu w Łodzi?

Zadanie 1

Zastanów się, czy dana wystawa pasuje do charakteru Centralnego Muzeum Włókiennictwa. Uzasadnij swoje zdanie.

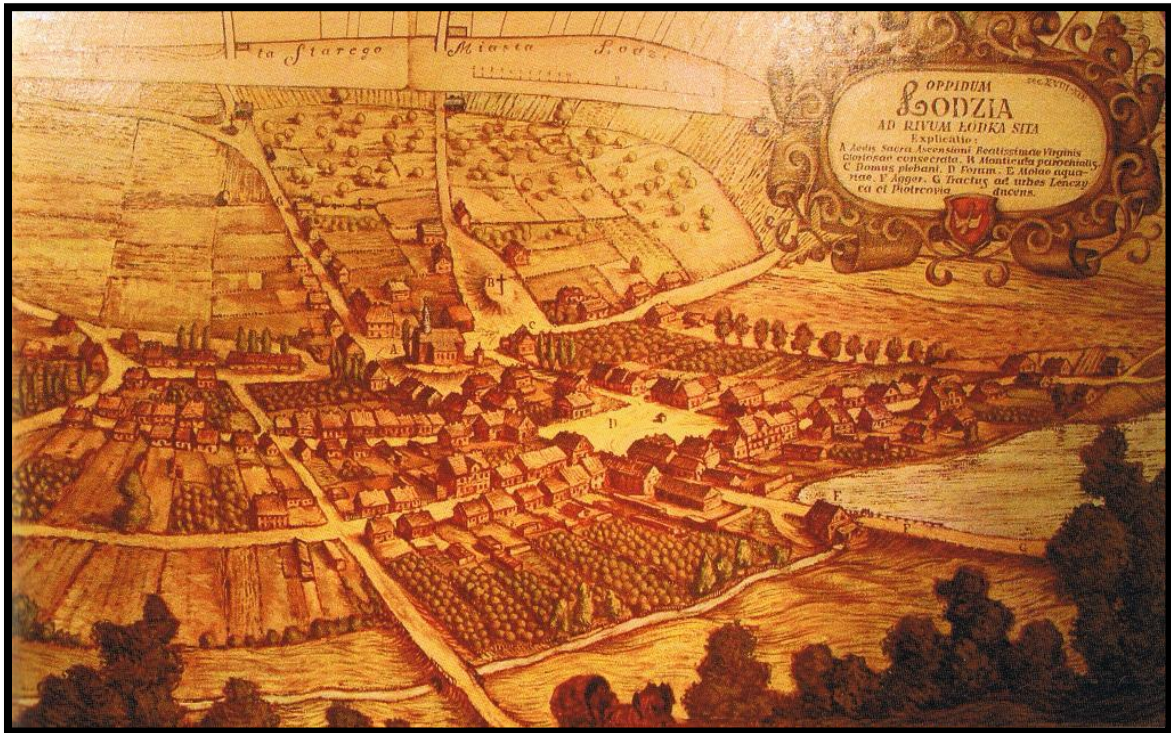
GOOGLE ARTS & CULTURE	Wirtualna wystawa poświęcona tkaninom, modzie i wzornictwu. Można tutaj obejrzeć dokonania polskich projektantów ubrań i tkanin z okresu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.	
KOTŁOWNIA – MUZEUM INTERAKTYWNE	Można tutaj zobaczyć m. in. maszynę parową napędzającą urządzenia w fabryce, poznać proces produkcji tkanin, obejrzeć stroje, jakie noszono w XIX i XX wieku, a także zapoznać się z warunkami pracy w dawnej fabryce.	
REKONSTRUKCJA TKALNI Z PRZEŁOMU XIX I XX W. PREZENTACJA MASZYN W RUCHU	Wystawa pozwala na zapoznanie się z warunkami panującymi w dawnej fabryce. Można zobaczyć tutaj maszyny włókiennicze jak i poznać tajniki pracy tkaczy.	
SKANSEN ŁÓDZKIEJ ARCHITEKTURY DREWNIANEJ	Tutaj można zobaczyć dawne budynki pochodzące z XIX i początków XX wieku. Na zwiedzających czekają m. in. drewniany kościół, domy rzemieślników, willa letniskowa czy budynek przystanku tramwajowego.	

Jak zostać królem perkalu w Łodzi?

Zadanie 2

Przyjrzyj się zdjęciu i wskaż charakterystyczne elementy krajobrazu dawnej Łodzi (tzw. przedprzemysłowej). Zastanów się, czym mogli zajmować się mieszkańcy Łodzi w dawnych wiekach.

Panorama Łodzi z przełomu XVIII i XIX wieku.

Jak zostać królem perkalu w Łodzi?

Zadanie 3

Przyjrzyj się mapie i zastanów się, jakie czynniki wpłynęły na wybór małego miasteczka, jakim była Łódź, na osadę przemysłową, w której mogło rozwijać się włókiennictwo. Wybierz prawidłowe odpowiedzi.

Mapa Gilly'ego z 1802/1803 roku.

- ☐ duża ilość lasów pozwalająca na pozyskiwanie materiału opałowego i budowlanego
- ☐ liczne drobne rzeki, które można było wykorzystać do napędzania maszyn
- ☐ duże zaludnienie Łodzi i okolic pozwalające na pozyskiwanie robotników do fabryk
- ☐ dobre drogi pozwalające na transport towarów

Jak zostać królem perkalu w Łodzi?

Zadanie 4

Wybierz z tekstu fragmenty zaznaczone na czerwono, ułóż je we właściwej kolejności i dowiedz się, jak nazywano Łódź w XIX wieku.

Ponieważ Łódź **miała** bardzo mało mieszkańców, trzeba było sprowadzić nowych osadników, którzy mogliby zająć się rozwojem przemysłu. Do Łodzi zaczęli ściągać przybysze z Wielkopolski, Śląska, Czech, Saksonii czy Brandenburgii. Byli to przede wszystkim rzemieślnicy i przedsiębiorcy, którzy wid**zieli** dla siebie nową szansę w osiedleniu się w specjalnie dla nich wybranym miejscu. Aby zachęcić ich do przeprowadzki oferowano im darmowe grunty, materiał budowlany, a także korzystne kredyty.

W krótkim czasie liczba ludności wzrosła z 800 do 30 tysięcy w połowie XIX wieku i prawie 300 tysięcy **na** początku XX wieku. Do Łodzi ciągnęli wszyscy: bogaci i **biedni**, mieszkańcy okolicznych wiosek jak i przybysze z dalekich stron, rzemieślnicy i zwykli robotnicy. Tutaj robiono wielkie kariery, zbijano fortuny albo po prostu poszukiwan**o** pracy i lepszego życia. Łódź z małego sennego miasteczka stała się prężnym ośrodkiem przemysłowym – jednym z największych w Europie – którego prawie **cała** produkcja była nastawiona na włókiennictwo, czyli wytwarzanie rozmaitych tkanin.

--	--	--	--	--	--

Jak zostać królem perkalu w Łodzi?

Zadanie 5

Odpowiedz na pytania zakreślając a, b, c lub d.

1.	Ludwik Geyer był: a. Polakiem b. Rosjaninem c. Niemcem d. Francuzem	2.	Ludwik Geyer otrzymał po przyjeździe do Łodzi: a. pałac i fabrykę b. grunty przy ulicy Piotrkowskiej c. maszynę parową d. warsztat tkacki
3.	Na początku po przyjeździe do Łodzi Ludwik Geyer: a. miał mnóstwo pieniędzy i kupował okoliczne grunty b. nie miał zbyt wielu pieniędzy, mieszkał w małym domku c. miał pieniądze, ale nie wydawał ich d. zgubił wszystkie pieniądze i pracował jako robotnik	4.	Ludwik Geyer wybudował Białą Fabrykę: a. zaraz po swoim przyjeździe do Łodzi b. dopiero po kilku latach po przyjeździe do Łodzi c. nie wybudował jej tylko kupił w całości d. Biała Fabryka nie należała do Ludwika Geyera
5.	Ludwik Geyer: a. był skąpy i nie inwestował w swoje przedsiębiorstwo b. wolął uprawiać warzywa, interesy go nie obchodziły c. interesował się tylko fabryką d. prowadził liczne interesy – nie tylko fabrykę	6.	Biała Fabryka: a. była bardzo zaniedbana b. była tylko magazynem na towary c. była bardzo nowoczesna d. była willą, w której mieszkał Ludwik Geyer
7.	W Białej Fabryce produkowano: a. maszyny parowe b. tkaniny c. zboże d. bawełnę	8.	Ludwik Geyer sprzedawał swoje towary m. in. w: a. Stanach Zjednoczonych b. Cesarstwie Rosyjskim c. Chinach d. Afryce
9.	Ludwik Geyer a. pod koniec życia zbankrutował i stracił Białą Fabrykę b. sprzedał Białą fabrykę z zyskiem i wyjechał c. był właścicielem Białej Fabryki do końca życia a jego interesy świetnie prosperowały d. znudził się prowadzeniem fabryki i zaczął uprawiać buraki cukrowe		

Jak zostać królem perkalu w Łodzi?

Zadanie 6

Uzupełnij tekst posługując się wyrażeniami znajdującymi się pod obrazkami. Pamiętaj o odmienianiu wyrazów.

Podstawowym surowcem w Białej Fabryce była _____, z której produkowano miękkie tkaniny. Wytwarzano z niej _____, a następnie tkano materiał. Innym towarem, z którego słynęła Biała Fabryka był _____, czyli rodzaj gładkiej tkaniny bawełnianej, takiej jak na pościel lub koszule. Ludwik Geyer jako pierwszy w _____ zakupił maszynę do drukowania perkali. Jego tkaniny były kolorowe i chętnie kupowane, a on sam nazywany był „królem perkalu”. Kiedy w 1843 roku zaprezentował w Moskwie swoje towary otrzymał prawo do używania _____ na swoich wyrobach i szyldach, co było dużym wyróżnieniem dla przedsiębiorcy.

				
PRZĘDZA	PERKAL	HERB CESARSTWA ROSYJSKIEGO	KRÓLESTWO POLSKIE	BAWEŁNA

Jak zostać królem perkalu w Łodzi?

Zadanie 7

Łódź była nazywana „ziemią obiecaną” i „Manchesterem północy”. Jednak wśród robotników używano też innego określenia. Z zaznaczonych w tekście wyrazów wybierz odpowiednią spółgłoskę (w nawiasie podano, którą z kolei) i wstaw do hasła, aby odczytać nazwę. Zastanów się, dlaczego używano akurat takiego określenia.

Warunki pracy w XIX – wiecznej fabryce były bardzo trudne. Hałas, pył, zimno lub gorąco, praca po kilkanaście **godzin (3)** dziennie – z tym wszystkim musieli mierzyć się robotnicy, także pracujące w fabryce dzieci.

Pensje robotników były bardzo **skromne (4)**, dlatego też bardzo często pracowali wszyscy członkowie rodziny łącznie z dziećmi.

Nierzadko dochodziło do wypadków przy pracy, robotnicy zapadali też na różne choroby związane z wykonywanymi czynnościami – jak choroby płuc czy układu krążenia.

Trudne były też warunki mieszkaniowe. Większość robotników przybywała do Łodzi ze **wsi (2)**. W wynajmowanych przez nich pokojach w kamienicach mieszkali często całe rodziny. Słabiej wynagradzani robotnicy mieszkali w drewnianych domach, a niekiedy również w **prostych (4)** budach budowanych z drewna i gliny.

	Ł	E
--	---	---

	I	A			O
--	---	---	--	--	---

Jak zostać królem perkalu w Łodzi?

Zadanie 8

Zastanów się, co mogło być potrzebne robotnikom i wpływać na poprawę ich sytuacji? Zaznacz w tekście właściwe odpowiedzi.

Ludwik Geyer jako przedsiębiorca korzystał z taniej pracy robotników. Jednak jednocześnie prowadził działalność społeczną, która przyczyniała się do poprawy losu przynajmniej niektórych osób zatrudnionych w jego fabryce.

Sfinansował on budowę ☐ szpitala w Łodzi, a także ☐ szkołę dla dzieci robotników. Z jego inicjatywy powstał też pierwszy ☐ chór w Łodzi. Był też między innymi członkiem ☐ Komitetu Opieki i Wsparcia Ubogich, a także ☐ Towarzystwa Wyścigów Konnych i Wystawy Zwierząt Gospodarskich. Założył również ☐ kasę chorych, która utrzymywała lekarza i wypłacała robotnikom zapomogi w czasie choroby.

Jak zostać królem perkalu w Łodzi?

Zadanie 9

Uzupełnij zdania wyrażeniami z rozsypanki.

1. Symbolem nowoczesności w fabryce Geyera była _____.
2. W Białej Fabryce tkaniny produkowano przede wszystkim z _____.
3. Biała Fabryka znajdowała się w _____.
4. Obecnie w Białej Fabryce znajduje się _____.
5. Łódź została wybrana na miasto przemysłowe ze względu na _____.
6. Łódź często nazywano _____.
7. Ludwik Geyer był właścicielem _____.
8. Ludwik Geyer nazywany był królem _____.
9. Dzieci robotników _____.
10. Poważnym konkurentem dla Ludwika Geyera stał się _____.

MASZYNA PAROWA	KAROL SCHEIBLER	SZEROKIE ULICE	ŁODZI	BIĄŁEJ FABRYKI
BIĄŁA ŚCIANA	BAWEŁNY	POZA ŁODZIĄ	ZIEMIĄ OBIECANĄ	LNU
PAWILON HANDLOWY	PERKALU	IZRAEL POZNAŃSKI	MIASTEM BIZNESU	PAŁACU POZNAŃSKIEGO
KOMIN	CAR ROSYJSKI	ULICY PIOTRKOWSKIEJ	NIE MUSIAŁY PRACOWAĆ	ZIEMIĄ PRZEZNACZENIA
FABRYKA TKANIN	DOBRCZE ROZWINIĘTY PRZEMYSŁ	PRACOWAŁY W FABRYCE	DOSTĘP DO WODY I LASÓW	CENTRALNE MUZEUM WŁÓKIENICTWA W ŁODZI

Jak zostać królem perkalu w Łodzi?

SŁOWNICZEK

WŁÓKIENNICTWO – inaczej przemysł włókienniczy lub tekstylny. Obejmuje całość produkcji tkanin – od przetwarzania surowców, poprzez przędzenie, po tkanie materiałów i projektowanie.

PERKAL – rodzaj tkaniny produkowanej z bawełny. Jest ona gładka, bardzo ścista, przyjemna w dotyku i trwała. Perkale mogą być białe lub kolorowe (drukowane). Perkal uznawany jest za tkaninę elegancką i luksusową.

ŁÓDŹ ROLNICZA – określenie na Łódź z czasów, kiedy nie była ona jeszcze miastem przemysłowym. Czas ten obejmuje lata 1332 (pierwsza wzmianka o Łodzi – wsi) do 1820 (przeznaczenie Łodzi na osadę przemysłową).

ŁÓDŹ PRZEMYSŁOWA – okres w dziejach Łodzi po 1820 roku, kiedy Łódź została przeznaczona na osadę przemysłową. Od tego czasu nastąpił znaczny wzrost liczby ludności w mieście i jego rozbudowa przestrzenna. W Łodzi pojawiły się liczne fabryki i stała się ona miastem robotniczym.

ZIEMIA OBIECANA – tym mianem określano Łódź przemysłową nawiązując do biblijnej Ziemi Obiecanej. Ludziom jawiła się ona jako miejsce, gdzie można było zacząć życie od nowa, znaleźć lepsze warunki pracy i mieszkania, zbić majątek i zrobić karierę. Dlatego też wiele osób przyjeżdżało tutaj nawet z bardzo odległych części Europy. Pod koniec XIX wieku Władysław Reymont napisał książkę zatytułowaną „Ziemia obiecana”, gdzie barwnie przedstawił życie w Łodzi pokazując, że nie było ono wcale łatwe.

MANCHESTER PÓŁNOCY – Łódź porównywana była do innych podobnych miast z racji na silny rozwój przemysłu włókienniczego. Manchester był jednym z głównych ośrodków angielskiej rewolucji przemysłowej. W XVIII i XIX wieku przeżywał gwałtowny rozwój przemysłowy. Tutaj też, podobnie jak w Łodzi kształtowały się poglądy robotników mające na celu obronę ich interesów i praw.

BAWEŁNA – roślina, której włókna służą do produkcji miękkich tkanin, a także materiałów opatrunkowych, a nawet papieru i prochu strzelniczego. Bawełna uprawiana jest w krajach o cieplejszym klimacie – w obu Amerykach, Afryce, Euroazji. Łódzcy przemysłowcy często korzystali z bawełny sprowadzanej z Ameryki Północnej.

PRZĘDZA – powstaje poprzez skręcenie pasma włókien (np. bawełny). Przędza wyglądem przypomina nici chociaż jest półproduktem, co oznacza, że nie jest gotowym wyrobem. Z przędzy produkuje się tkaniny, koronki, nici, a także sznury i liny. Przędzę produkowano ręcznie (z użyciem kądzieli, wrzecion i kołowrotek), a w czasach późniejszych mechanicznie za pomocą specjalnych przędzarek.

Jak zostać królem perkalu w Łodzi?

POLECANE MATERIAŁY

www.muzeumwlokiennictwa.pl - strona Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi

<https://histmag.org/Lodz-1820-1914-miasto-i-jego-mieszkancy-11187> - artykuł o rozwoju Łodzi w XIX wieku

www.historiaposzukaj.pl/wiedza,film,158,film_ziemia_obiecana_-_obraz_przemyslowej_lodzi_w_koncu_xix_wieku.html Historia: Poszukaj – Ziemia Obiecana

www.historiaposzukaj.pl/wiedza,historiomat,223,historiomat_kolej_w_lodzi.html Historia: Poszukaj – Dlaczego fabryczna?

www.culture.pl/pl/artukul/lodzkie-fabryki-wczoraj-i-dzis - Łódzkie fabryki wczoraj i dziś

www.youtube.com/watch?v=kJ7R9SaeaNY - Biała Fabryka widziana z drona

www.histmag.org/Lodz-1820-1914-miasto-i-jego-mieszkancy-11187 - artykuł o rozwoju Łodzi w XIX wieku

Jak zostać królem perkalu w Łodzi?

PRAWIDŁOWE ODPOWIEDZI DO ZADAŃ

Zadanie 1 ♦ Wszystkie wystawy należą do Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi.

Zadanie 2 ♦ Elementy charakterystyczne: rynek, kościół, pola uprawne, ogrody i sady, lasy, rzeka.

Mieszkańcy Łodzi rolniczej zajmowali się głównie rolnictwem i dodatkowo rzemiosłem oraz handlem.

Zadanie 3 ♦ 1, 2

Zadanie 4 ♦ Zie – mia – o – bie – ca – na

Zadanie 5 ♦ 1c, 2b, 3b, 4b, 5d, 6c, 7b, 8b, 9a

Zadanie 6 ♦ bawełna ♦ przędzę ♦ perkal ♦ Królestwie Polskim ♦ herbu Cesarstwa Rosyjskiego

Zadanie 7 ♦ złe miasto

Zadanie 8 ♦ szpital ♦ szkoła ♦ Komitet Opieki i Wsparcia Ubogich ♦ kasa chorych

Zadanie 9 ♦ maszyna parowa ♦ bawełny ♦ przy ulicy Piotrkowskiej ♦ Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi ♦ dostęp do wody i lasów ♦ ziemią obiecaną ♦ Białej Fabryki ♦ perkalu ♦ pracowały w fabryce ♦ Karol Scheibler

niepodległa

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

NARODOWY
INSTYTUT MUZEALNICTWA
I OCHRONY ZBIORÓW

**HISTORIA:
POSZUKAJ**

Sfinansowano ze środków MKiDN
w ramach Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017-2021

Jak zostać królem perkalu w Łodzi?